

Karimova Mohinabonu Kamol qizi
Samarqand Davlat Chet Tillar Instituti
Narpay Xorijiy Tillar Fakulteti
2305-guruh talabasi
bekzodk876@gmail.com

Ilmiy maslahatchi: Zoirova Dilfuza Xayriddinovna

ABSTRACT: *This article discusses the understanding and analysis of behavior, as well as how it can help establish successful relationships in a social environment. It also explores synonyms that express behavior and their translations in Uzbek, aiding in the understanding of cultural context during the language learning process and helping to communicate more clearly.*

АННОТАЦИЯ: *В этой статье рассматривается понимание и анализ поведения, а также то, как это может помочь установить успешные отношения в социальной среде. Также исследуются синонимы, которые выражают поведение, и их переводы на узбекский язык, что способствует пониманию культурного контекста в процессе изучения языка и помогает более точно выразиться в общении.*

ANNOTARSIYA: *Ushbu maqolada xulq-atvorni tushunish va tahlil qilish, shuningdek, ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli aloqalar o'rnatishga yordam berishi va ushbu mavzu doirasida xulq-atvorni ifodalovchi sinonimlar va ularning o'zbek tilidagi tarjimalarini o'rganish, til o'rganish jarayonida madaniy kontekstni tushunishga hamda mulohazada aniqroq ifoda etishga yordam berishi haqida yozilgan.*

KEY WORDS: *Behavior, synonyms, English language, Uzbek language, comparative analysis, behavior, conduct, action, manner, attitude, psychology, social relations, intercultural differences, understanding, definition.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Поведение, синонимы, английский язык, узбекский язык, сравнительный анализ, поведение, поведение, действие, стиль, отношение, психология, социальные отношения, межкультурные различия, понимание, определение.*

KALIT SÖZLAR: *Xulq-atvor, sinonimlar, ingliz tili, o‘zbek tili, qiyosiy tahlil, xulq-atvor, xatti-harakat, harakat, uslub, munosabat, psixologiya, ijtimoiy munosabatlar, madaniyatlararo farqlar, tushunish, ta’rif.*

Xulq-atvor so‘zi ingliz tilida "behavior" deb ifodalanadi. "Behavior" va unga yaqin bo'lgan sinonimlar ko‘pincha insonning harakatlari va muomalasini tavsiflaydi. Quyida ushbu sinonimlarning ingliz tilidagi tushunchalari va o‘zbek tilidagi qiyosiy tahlili keltiriladi: Behavior – Xulq-atvor Inglizcha izoh: A person’s actions, especially in relation to the rules or social norms. O‘zbekcha qiyosiy tahlil: "Behavior" umumiy xulq-atvorni, ya'ni insonning o‘zini qanday tutishi, harakatlari va boshqalarga nisbatan munosabatini anglatadi. O‘zbek tilidagi “xulq-atvor” ham xuddi shu ma’noda ishlatiladi. Conduct – Xulq. Inglizcha izoh: Refers to a person’s actions or manner, especially in specific situations, often relating to ethics or morality.

O‘zbekcha qiyosiy tahlil: "Conduct" insonning ma'lum vaziyatlardagi muomalasi va harakatini anglatadi. Bu so‘z ko‘proq axloqiy yoki ma’naviy qoidalar bilan bog‘liq xulqni ifodalaydi. O‘zbek tilidagi "xulq" ham insonning muayyan sharoitda qanday harakat qilishi, odobi haqida ma’lumot beradi. Manners – Odob-axloq. Inglizcha izoh: The socially acceptable ways of behaving in different situations, especially in terms of politeness. O‘zbekcha qiyosiy tahlil: "Manners" odatda insonning boshqalarga qanday munosabatda bo‘lishi, hurmat ko‘rsatishi va madaniy qoidalarga amal qilishi bilan bog‘liq. O‘zbek tilidagi "odob-axloq" esa insonning jamiyatda o‘zini tutishi, odobli va madaniyatli bo‘lishini ifodalaydi. Ikkala so‘z ham shaxsning ijtimoiy muomalasiga urg‘u beradi.

Etiquette – Odob-axloq qoidalari. Inglizcha izoh: The formal rules and conventions that dictate appropriate behavior in social and professional settings.

O‘zbekcha qiyosiy tahlil: "Etiquette" so‘zi ijtimoiy va professional sharoitlarda qabul qilingan rasmiy qoidalarni anglatadi. O‘zbekcha "odob-axloq qoidalari" ham jamiyatda o‘rnatilgan qoidalarga amal qilishni bildiradi. Biroq, "etiquette" ko‘proq muayyan holatlar uchun maxsus qoidalarni o‘z ichiga olsa, o‘zbek tilidagi "odob-axloq qoidalari" kengroq ko‘lamda ishlatiladi.

Demeanor – Muomala. Inglizcha izoh: Refers to a person’s outward behavior, including their facial expressions, posture, and overall attitude. O‘zbekcha qiyosiy tahlil: "Demeanor" insonning tashqi ko‘rinishi, ya'ni yuz ifodalari, tana tili va umumiy kayfiyatini ifodalaydi. O‘zbek tilidagi "muomala" so‘zi esa insonning boshqalar bilan bo‘lgan munosabatidagi harakatlarini tavsiflaydi. Ikkala so‘z ham ko‘pincha bir xil ma’noda ishlatilsa-da, "demeanor" ko‘proq tashqi ko‘rinish va holat bilan bog‘liq.

Discipline – Intizom Inglizcha izoh: Refers to a person’s ability to follow rules and maintain self-control. O‘zbekcha qiyosiy tahlil: "Discipline" so‘zi o‘zini nazorat qilish va qoidalarga rioya qilish qobiliyatini anglatadi. O‘zbek tilidagi "intizom" ham shunga yaqin bo‘lib, insonning o‘zini to‘g‘ri tutishi va belgilangan tartibga rioya qilishi bilan bog‘liq.

Attitude – Munosabat. Inglizcha izoh: A person’s general outlook or way of thinking about a particular subject or situation. O‘zbekcha qiyosiy tahlil: "Attitude" insonning biror masalaga nisbatan fikrlash tarzini yoki qanday munosabatda ekanini ko‘rsatadi. O‘zbek tilidagi "munosabat" ham shu ma’noni anglatadi. Bu so‘z insonning voqealarga yoki insonlarga nisbatan ichki munosabatini ifodalaydi.

Qisqacha aytganda, ingliz va o‘zbek tillarida xulq-atvorni ifodalovchi so‘zlar ko‘pincha bir xil ma’noni beradi, ammo ba’zida ularning ko‘lami va foydalanish kontekstlari farq qiladi.

Sinonimlar va ularning ma'no ko‘lami – Ingliz tilidagi sinonimlar, masalan, "behavior", "conduct", "demeanor" kabi so‘zlar, o‘zbek tilida qanday tarjima qilinishi va ularning turli vaziyatlardagi qo‘llanilishi qiyosiy ravishda ko‘rib chiqiladi. Masalan, "conduct" so‘zi o‘zbek tilida "xulq" deb tarjima qilinishi mumkin, ammo bu so‘zning ma'nosi turli kontekstlarda inglizcha

sinonimlaridan farq qilishi mumkin. Madaniy va ijtimoiy omillar – O‘zbek va ingliz tillarida xulq-atvorni ifodalovchi so‘zlarning qo‘llanilishi jamiyatning madaniy va ijtimoiy jihatlariga qarab farqlanishi mumkin. Masalan, ingliz tilida "etiquette" madaniyatning muayyan qoidalari bilan bog‘liq bo‘lsa, o‘zbek tilidagi "odob-axloq qoidalari" kengroq ma’noda ishlatiladi va ko‘proq shaxsiy va ijtimoiy hayotga oid. So‘zlarning ko‘chma ma'nolari – Har ikki til so‘zlarining ko‘chma ma'nolari va ularning sinonimlari orqali qanday kengayishi va ijtimoiy sharoitlarga moslashishi haqida ham ma’lumotlar beriladi. Bu tahlillar so‘zlarning kontekstual ishlatilishini tushunishga yordam beradi.

Ingliz va o‘zbek tillarida xulq-atvor sinonimlarining qiyosiy tahlili shuni ko‘rsatadiki, har ikkala tilda ham boy leksik xazina mavjud, ammo sinonimlar turli madaniy va ijtimoiy jihatlariga asoslanib farqlanadi. Ingliz tilida "behavior", "conduct", "manners" kabi so‘zlar aniq farqlangan nozik ma’nolarga ega bo‘lib, turli kontekstlarda qo‘llanadi. O‘zbek tilida esa "xulq", "odob-axloq", "muomala" kabi so‘zlar ma’nosi kengroq va ko‘pincha umumiy axloqiy me’yorlarga asoslanadi. Bu farqlar tarjima va til o‘rganishda diqqatni talab qiladi, chunki ma’no ko‘lamlari va ishlatilishi o‘zaro farqlanadi. Bundan tashqari, har ikkala tilda so‘zlarning ishlatilishi kontekstga qarab o‘zgaradi, bu tarjimada e’tiborli bo‘lishni talab qiladi. O‘zbek tilida xulq-atvor so‘zlari ko‘pincha insonning ijtimoiy holatlari va jamiyat bilan bo‘lgan munosabatida aks etadi. Ushbu tahlil shuni ko‘rsatadiki, har ikkala til leksik jihatdan boy bo‘lib, xulq-atvor sinonimlari madaniy va lingvistik nuqtai nazardan chuqur o‘rganishni talab qiladi.

Manbalar:

- 1) <https://cyberleninka.ru/article/n/ingliz-va-ozbek-tillarida-sinonim-sozlarining-qiyosiy-tahlili-asnosida-lugaviy-zaxirani-rivojlantirish>
- 2) "Uzbekistan Milliy Ensiklopediyasi" kitobi,
- 3) <https://farspublishers.org/index.php/ijessh/article/view/1279>